

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל תשיעי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנתם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

אבות פ"ג

(חלק יז)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

שנת הקהל

מחזור הראשון של לימוד הלכותי שיחות
שבוע פרשת אחרי מות-קדושים, ביח אייר, ה'תשפ"ג (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2023
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

פרק שלישי

הנהגה של מדת חסידות, או זהירות
לפנים משורת הדין
אדרבא, מניעת מצב של „חיים
בלעו” – הרי היא מוכרחת ע”פ
הציווים הכי חמורים בתורה^{4*}.

(ב) מהו דיוק הלשון „איש את רעהו
חיים בלעו”? הלשון הרגילה והפשוטה
בכגון דא היא „הריגה”, כלשון הכתוב⁵
„אין יראת אלקים וגו’ והרגוני”, או
„גזילה” (אם הכוונה כאן גם) למעשי
שוד והיזק ממון) וכיו”ב – ומה טעם
נקטו כאן בחידוש לשון וענין: „חיים
בלעו”⁶?

(ג) כל עניני העולם הרי הם תלויים
בבני ישראל, כמ”ש^{7*} „את העולם נתן
בלבם”. ומזה מובן, שהענין ד„אלמלא
מוראה איש את רעהו חיים בלעו” ח”ו

(4* שצריך לשמור לחייו וחיי רעד) שלא
יבלעו חיים). וגם הפרט ד„הוי מתפלל כו”, הרי
מ”ע על היחיד התפלל על חייו (ראה רמב”ם הל’
תפלה פ”א ה”ב. חינוך מצוה תלג. שרש מצות
התפלה בתחלתה).

(5 וירא כ, יא.

(6 בתו”ח לע”ז שם: לפי שהכתוב המשיל את
בני האדם לדגי הים והדגים בולעין זה את זה
חיים לכך נקט הכי. אבל במאמר ר’ חנינא עצמו
לא נזכר כלל הכתוב „ותעשה אדם כדגי הים”
שבע”ז שם, ומובן שנקט הכי כי יש מצב ותוכן
כזה גם בבני אדם. וראה מגן אבות (להרשב”ץ)
– הובא במד”ש כאן: ולשון הכתוב הוא כו’.
ובמצו”ד לתהלים קכד, ג.

(7 כמוכרת ע”פ מרז”ל (רש”י ורמב”ן ר”פ
בראשית. ועוד) בראשית – בשביל ישראל
שנקראו ראשית.

(7* קהלת ג, יא. לקו”ת במדבר ה, ריש ע”ב.

א. „רבי חנינא² סגן הכהנים אומר
הוי מתפלל בשלומה של מלכות
שאלמלא מוראה³ איש את רעהו חיים
בלעו”.

וצריך להבין:

(א) אמרו רז”ל⁴ „מאן דבעי למהוי
חסידא לקיים כו’ מילי דאבות”,
היינו, שתוכן מסכת אבות הוא „מילי
דחסידותא”, הנהגות שאינן חיוב מצד
הדין, אלא שיש לקיימן מצד „חסידות”
– לפנים משורת הדין,

[על דרך ההוראה במשנה הראשונה
בפרקי: „הסתכל בג’ דברים ואין אתה
בא לידי עבירה” – שורת הדין מחייבת
רק שלא יעבור עבירה בפועל, ועל זה
נמשנה הנהגה חסידותית להיות
כמצב של יראת החטא (והרי זו גם
עצה והדרכה) שלא יבוא (אפילו קרוב)
לזה – שע”י התבוננות בג’ דברים אלו,
„ואין אתה בא לידי עבירה”]

אבל ההוראה „הוי מתפלל בשלומה
של מלכות” לכאורה אינה בגדר

(1 משנה ב.

(2 כ”ה הגירסא בדפוסי משניות שלפנינו
(ובע”ז ד, א). וכ”ה גירסת אדה”ז בסדרו. אבל
בשינויי נוסחאות למשניות „חנני” „וכ”ה במס’
ע”ז כת”י (גי. תשי”ז), ר”ח ע”ז שם. ובכ”מ.
ולהעיר מר”ה יד, ב: א”ר חנינא ואיתימא ר’
חנניא. ואכ”מ.

(3 בע”ז שם „שאלמלא מוראה של מלכות”
(ועד”ז בטור חו”מ סי’ א „מורא מלכות”). וליתא
בע”י, כת”י הנ”ל ור”ח שם. ראה דק”ס שם. וראה
נחלת אבות לאבות כאן.

(4 ב”ק ל, א. וראה לעיל ע’ 347 הערה 7.

כבר נתבאר כמה וכמה פעמים¹², שחלוקת המשניות היא בדיקו [והדבר נוגע להלכה למעשה^{12*}: המקדש את האשה „על מנת שאני יודע לשנות“, דיש לומר שדיו (ומוכרח) שידע שלש משניות¹³], ויש אומרים אשר (גם) מטעם זה כלל רבינו הזקן את מסכת אבות בסידורו¹⁴ – ללמדנו את אופן חלוקת המשניות.

ואינו מובן: מהו קישור הענינים בין המאמר „שנים שיושבין וכו“ למאמר „הוי מתפלל בשלומה כו“, עד שנכללו שניהם במשנה אחת? – לכאורה אין נראה כל קשר ביניהם¹⁵.

[ואדרכא, הסברא מחייבת, שמאמר זה שייך למשנה להלן „ר שמעון אומר ג' שאכלו . . ולא אמרו עליו דברי תורה“, ושם מקומו, שאף שם הנדון הוא העילוי דדברי תורה בחבורה (והחסרון בחבורה שאין בה דברי תורה)].

ג. והביאור בזה:

- (12) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1175. ועוד.
 (12*) ואולי י"ל שנפק"מ גם לענין „המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו“ (משנה ז' לקמן (לג"י אדה"ז). וראה מדרש שמואל שם מהרב ר' משה אלמושיניו).
 (13) חלקת מחוקק אה"ע סל"ח סק"מ (וראה ב"ש שם סקנ"א). ועד"ז להסברא שהביא שם ש"די במשנה אחת".
 (14) ראה שער הכולל פ"ל ס"ג.
 (15) ויתירה מזו: בבא הא' מדברת בענין שנוגע לכל העולם (ראה רש"י, מח"ו, מאירי, רבינו יונה, רע"ב ועוד), והכי מוכרח לישוב העולם „אלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו“, ובבא הב' – בענין הנוגע רק לישראל (לימוד התורה), ובמדריגה הכי נעלית שבו – „שכינה שרוי“.

אמור גם בבני ישראל⁸, ואדרכה – עי"ז שבני ישראל מקיימים הוראה זו, נפעל הענין (שלילת „איש את רעהו חיים בלעו“) גם בעולם.

ולכאורה תמוה: היתכן לומר על בני ישראל, שאלמלא מורא המלכות ה' איש „בולע“ (לא את זולתו בעלמא, אלא אפילו) את „רעהו“⁹ – למרות כמה וכמה ציוויי ה' ברורים בזה! ובפרט שעסקינו, כנ"ל, במי (שלומד מס' אבות, לפי) ש„בעי למהוי חסידא“ – וכי צריך הוא לאזהרה „הוי מתפלל בשלומה של מלכות“ כדי שלא „יבלע“ את „רעהו“?

ב. לאחר המאמר הנ"ל איתא במשנה זו¹⁰: „רבי חנינא¹¹ בן תרדיון אומר שנים שיושבין ואין ביניהם דברי תורה הרי זה מושב לצים כו' אבל שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה וכו“.

(8) ראה פיה"מ להרמב"ם (תרגום קאפח): כלומר לולא יראת המלכות היינו בולעים זה את זה חיים. ועד"ז הוא במחז"ו: שאילולי לא היתה יראתה של מלכות עלינו כו' היינו בולעים אחד את חברו כו'. ולהעיר מהגריסא במחז"ו שם, בש"נ למשניות וכת"י עי"ז הנ"ל (הערה 2): „בלענו“.

(9) ראה מדרש שמואל בסוף הפיסקא ואפשר. ובפי' מר' משה אלשאק.

(10) לגריסת אדה"ז בסדורו. וכ"ה במשניות דפוס ראשון (נאפולי, רנב), כת"י פארמה (ג), כת"י תמני. וכ"ה בדפוס משניות וש"ס שלפנינו. ובמשניות שעם פי', מדרש שמואל וכו' הוא משנה בפ"ע. וכ"ה בכת"י קופמאן, כת"י פארמה (א), כת"י פריז.

וראה ספר יש סדר למשנה למשניות (מהר"י (פי"ק) ברלין) בתחלתו ד"ה אלה החוקים, ועוד.

(11) כ"ה בסידור אדה"ז. וגם כאן שינויים, ועד"ז הנ"ל הערה 2. ובלחם נקודים (להיעבץ): חנני. כ"ה ברוב הספרים. ואכ"מ.

סוף הרי הוא גדול בתורה ובקיום המצוות וכו', בה בשעה ש"רעהו" רחוק ביותר ממדריגה זו – וחשבון זה הוא אמתי ונכון לפי דרך ומדת התורה¹⁷, ובפרט אם הזולת נזקק לו לצורך לימוד התורה וקבלת הוראות בקיום המצוות.

ולכן, אפילו לאחר כל החשבונות וההסברים שעליו להתנהג באופן אחר, הנה (מאחר שזהו חשבון שכלי בלבד) עדיין אין בכח הדבר להזיזו מן ההנחה שלו, שרעהו צריך להיות בטל ו"בלוע" במציאותו.

והעצה לפעול בעצמו שלילת הנ"ל כדבעי, היא לקיים את הוראת המשנה "הוי מתפלל בשלומה של מלכות", שע"ז¹⁸ יתעורר בקרבו המורא ממלך מלכי המלכים הקב"ה¹⁹ – ובכחו של הרגש היראה לפעול אצלו, שלא יהי גדול בעיני עצמו מן הזולת^{15*}.

וההסברה בזה: אמרו רז"ל²⁰ "מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא", וביאור הדבר, כידוע²¹, ש"מלכותא דארעא" משתלשלת מ"מלכותא דרקיע", היינו, ששרשו של המלך למטה ב"שר" שלו למעלה, ושורש ה"שר" בדרגא נעלית יותר, וכן

כיון שתוכן מסכת אבות הוא "מילי דחסידותא", כנ"ל, הרי פירוש הדבר שאלו הן הוראות עבור האדם השלם והזהיר בלימוד התורה וקיום המצוות, שאינו חסר אלא הנהגה במדת חסידות –

וממילא פשוט, שאין מקום כלל לצוותו שלא יגזול את זולתו, וכל-שכן שאין צורך בציווי שלא יפגע בחיי אדם מישראל (וממילא מובן בפשטות מפני מה לא נזכר כאן חשש של "איש את רעהו הרגו" או "גזלו");

והדיוק כאן הוא דוקא "איש את רעהו" חיים בלעו": אין ככוונתו לשלוח יד ח"ו בחייו (וברכשו) של זולתו, רצונו הוא "רק" – "חיים בלעו", שחיי הזולת (מציאותו ומעשיו) "יבלעו" במציאותו הוא^{15*}.

ולפעמים אדרבא – המעלות שבידו, בהיותו שלם בלימוד התורה, וזהיר במצוות, כנ"ל, כנגד החסרונות הרבים שרואה אצל זולתו, בפרט כאשר הזולת הוא איש פשוט בידעת התורה ולעתים גם ללא זהירות בקיום המצוות – מביאות אותו למסקנא מוכרחת¹⁶, שהלה צריך להתבטל בפניו. ויתירה מזו – זכות היא ועילוי הוא לזולת ש"יבלע" במציאותו.

ד. כדי לשלול הרגש כזה והנהגה כזו, לא די בהסברה שכלית, שהרי, אדרבא, מצד השכל האמיתי – כיון שאין מדובר בשוטה רשע וגם הרוח, ח"ו – יש מקום לטענה כזו: סוף כל

17) להעיר ממחז"ל (ספרי (ופרש"י) עקב יא, כב. וראה כתובות קיא, ב. ועוד): ולדבקה בו (ע"י) הדבק בחכמים ובתלמידים.

18) ראה טושו"ע (ושו"ע אדה"ז) בתחלתו.

19) להעיר מפי הריטב"א הובא במדרש שמואל כאן בתחלתו. מדרש דוד (ל' דוד הנגיד – נכד הרמב"ם), "אבל תוכו של המאמר כו". זרוע ימין להחיד"א. זרע יצחק למשניות. ועוד.

20) ברכות נח, א. זח"א קצו, רע"א. ח"ג קעו, ב.

21) ראה זח"א שם. ובכ"מ. ובארוכה (כהבא לקמן) ראה בד קודש.

15*) להעיר מפי המה"ר"ל (בספרו דרך חיים) כאן.

16) ע"ד מרז"ל בהמונע תלמידי מלשמשו כו' (כתובות זו, א).

וממילא מתעורר אצלו ע"י „מלכותא דארעא“ הרגש ה„מורא“ ממלך מלכי המלכים הקב"ה²⁷ – ועצם היראה מפני ה' פועלת הכנעה גם בהתנשאות שלו, בהרגש עצמו כגדול מזולתו – שהרי מלכותו ית' „שוה“^{27*} ומשוה קטן וגדול, ואף הגדול שבגדולים אינו תופס מקום כלל לפני' כמו הקטן שבקטנים ממש.

ה. אלא שהיצר הרע „אומן“²⁸ הוא במלאכתו להטות את האדם מהדרך הישר – ולכן לא די בזה שיתבונן בעצמו, בכוחותיו הוא, בענין „שלומה של מלכות“ (ש„מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע כו"י, כנ"ל); שכן יש חשש שלאחר זמן מה תפסיק ההתבוננות לפעול כדבעי, מצד תחבולות היצר, עד שה„מורא“ יחלש ואף – יתבטל לגמרי.

ולכן מודגש בהוראה זו „הוי מתפלל בשלומה של מלכות“ – שלא יסמוך האדם רק על ההתבוננות בכוחותיו הוא, אלא מוכרח הוא להתפלל – לשאת תפילה ולהתחנן שהקב"ה יסייעו בטובו ובחסדו חסד חינום (וכמאמר

של מלכות, שיורגש במלכותא דארעא מלכותא דרקיע, הר"ז פועל גם באוה"ע, מוראה של מלכות“ השוללת, „איש את רעהו חיים בלענו“.

27 להעיר מהמסופר באדה"ז שכשהי' במאטר כשברקו הקיסר (בבגדים אורחים) חלק לו כבוד מלכות באמרו בודאי הנך קיסר כו' כי מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע ובהכנסך לכאן הרגשתי בנפשי יראה ופחד כו' (בית רבי ח"א פט"ו. וראה בד קודש).

27* פיוט „וכל מאמינים“ (כתפלת ימים נוראים).

28 ראה שבת קה, ב: כך אומנתו כו'.

הלאה והלאה – „גבוה מעל גבוה שומר“²² – עד למלכותו של „מלך מלכי המלכים הקב"ה“.

ומזה מובן, שכאשר מתקיים „שלומה של מלכות“ בפשטות, ש„מלכותא דארעא“ שולטת בשלימות כו', הרי הטעם האמיתי והסיבה האמיתית לזה הוא, לפי שב„מלכותא דארעא“ מתגלה ובא לידי ביטוי שרשה, „מלכותא דרקיע“ – מלכותו של הקב"ה – בתוקף גדול²³.

ולכן, כאשר אדם העומד כבר במדרגת „מילי דחסידותא“ (וממילא רואה כל ענין כפי שהוא לאמיתותו) מתפלל על ענין „שלומה של מלכות“, הרי הוא מרגיש בזה (עד כדי ראי' מוחשית²⁴) את מלכותו²⁵ של הקב"ה²⁶;

22 קהלת ה, ז.

23 להעיר מתורת שלום ע' 204.

24 להעיר מסה"מ עת"ר ע' נא. סה"מ קונט'

ח"א רכב, ב ואילך. ועוד.

25 להעיר מפ' הבחיי (הובא בלקו"ת צו יב, סע"ב ואילך) במ"ש (משלי כד, כא) ירא את ה' בני ומלך. וראה פ' הצ"צ עה"פ (אוה"ת נ"ך ח"ב ע' א"כ), ובתורת שמואל ס"ס תרכ"ח.

26 ועפ"ז יש לבאר שדוקא ע"י קיום ההוראה „הוי מתפלל בשלומה של מלכות“ דבנ"י עד באופן של מילי דחסידותא, מתקיימת המוראה של מלכות השוללת, „איש את רעהו חיים בלעו“ בהנהגת העולם (כנ"ל ס"א):

אצל אוה"ע מצ"ע אין „מוראה של מלכות“ כ"א רק היראה מהדין ומשפט והעונש בפועל. ויראה זו אין בכוחה למנוע שלא יהי' איש את רעהו חיים בלעו – שכל חייו ומציאותו של השני יהיו „בלועים“ ומכוסים במציאותו הוא, באופן שלהשני לא יהי' שום ענינים משלו, כי יהי' זקוק ונצרך לפרנסתו וכיו"ב להגדול ממנו (שהרי בזה אין דין ומשפט עונש כיון שאינו גונב וגוזל מרעהו);

אבל ע"ז שאיש הישראלי מתפלל בשלומה

והביאור: עיקר מציאותו של לומד התורה (אשר עליו מדובר בפרקי אבות, כנ"ל) היא דבר זה גופא – עסקו בתורה, ואילו כל שאר עניניו הם ענינים טפלים בלבד. וכדכתיב³³: „אל יתהלל חכם בחכמתו גו' הגבור בגבורתו גו' עשיר בעשרו (דחכמה, גבורה ועשירות הן ענינים המשתנים במשך הזמן) כי אם בזאת יתהלל גו' השכל וידוע אותי“, התורה עומדת לעולם, ונצחית היא – „כי הם חיינו ואורך ימינו“, וע"ד מאמר רז"ל³⁴, „מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה כו' בנערותו כו' בזקנותו כו'“.

וכיון שהתורה היא מהותו האמיתית של העוסק בתורה, מובן, שביטול מהותו ומציאותו נמדד לפי הרגש הביטול שבלבו בשעה שלומד תורה.

וזהו הדיוק „שנים שיושבין כו'“: כל זמן שהלומד (בהרגשתו) הוא אדם שיושב ועוסק בתורה, היינו שהוא החכם והעוסק והמחדש חידושים בתורה, אין לימודו באופן ד"שנים שיושבין“, כשנים היושבים כאדם ללמוד, ב"שיבה" שוה, מאחר שהוא רואה את עצמו כ"ראש ישיבה", ואת זולתו – כתלמיד היושב (ומי יודע באיזו שורה³⁵).

ודוקא כאשר הוא בטל באמת, אזי

רז"ל²⁹: „אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו“ (בכל הנ"ל – עד שע"י „מלכותא דארעא“ יכיר וירגיש את מלכותו של הקב"ה³⁰).

ו. ובזה יובן המשך המשנה „שנים שיושבין ואין ביניהן דברי תורה כו'“: הרא"י האמיתית לכך שהאדם (העומד במדרגת מילי דחסידותא, לאחר שלמד תורה כדבעי והוא זהיר במצוות) ביטל מעצמו באמת את הרגש ההתנשאות והגאווה כלפי הזולת – היא בזה שגם לימודו בתורה הוא באופן³¹ ד"שנים שיושבין כו'“³².

(29) סוכה נב, ריש ע"ב. קדושין ל, ב.

(30) ע"פ הנ"ל תובן השייכות לבעל המאמר רבי חנינא סגן הכהנים שי"א* שה"י מעשרה הרוגי מלכות, שהמלכות הרג אותם בשליחותו של הקב"ה [וראה במדרש אלה אזכרה" וב"מעשה עשרה הרוגי מלכות" דברי ר"י בן בבא ועוד: אנו חייבים מיתה למלך גדול ונורא והוא מסר אותנו ביד מלך כו'].

(31) ומה שמתחיל „שנים שיושבין ואין ביניהם דברי תורה הרי זה מושב לצים“, כי זה בא המשך ישיר להשליה „איש את רעהו חיים בלעו“ – ראה מדרש שמואל בתחלתו (הובא בתויו"ט בקיצור) דפירושו, שאפילו עוסקים בתורה הם עוסקים כל אחד לבדו ואינם מתחברים ללמוד בחברה כו' וקראם לצים כו' כיון שבגאותו וגאונו מתלוצץ כ"א בקרבו מדיעת חבירו כו', ע"ש. וראה ד"ה התלצו תרני"ט פ"י.

(32) זוהי השייכות לר"ח בן תרדיון שה"י מעשרה הרוגי מלכות (לכל הדיעות), וה"י יושב

(* סה"ד ג"א תתפ ד"ה ר"ע נהרג. וראה תוס'וע"י א"ח סתק"פ ס"ב (מבה"ג): בכ"ה בו (סיון) נהרג רשב"ג ורבי ישמעאל ור"ח סגן הכהנים. אבל בהמדרשים (איכ"ר ב, ד. מדרש תהלים ט, יג. ועוד. ובמדרשים שבפנים ההערה), וכן במחזור ליוהכ"פ פיוט „אלה אזכרה“ ובקנינת „ארזי הלבנון“ לא נמנה בהעשרה.

ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברבים כו' ונשרף וספר תורה עמו (ע"ז יח, א. ובהמצוין לעיל הערה 30).

(33) ירמ"י ט, כב-כג.

(34) משנה וברייתא סוף קידושין.

(35) ראה ב"ק קיז, א.

וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו" –

דלכאורה: כיון שמדובר על „שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה“, מדוע נקראים הם „יראי ה'“ (ובמה נוגע תואר זה לעניננו)? –

הטעם ש„יש ביניהם דברי תורה“ פועל שתהי' „שכינה שרוי' ביניהם“ הוא מאחר ש„נדברו“ באופן ד„יראי ה'“: יראתם „עיי ענין“, מתפלל בשלומה של מלכות „וכיו"ב) ממלך מלכי המלכים הקב"ה היא באופן גלוי ניכר ונרגש, כך שזה ש„נדברו“ בדברי תורה⁴¹ הוא מצד היותם בדרגא ד„יראי ה' איש אל רעהו“ (היפך „איש את רעהו חיים בלעו“), ולכן, עיי לימודם בתורה, באים למדריגת „חושבי שמו“, ובכלל זה – שמורגש אצלם ש„כל התורה שמותיו של הקב"ה“⁴².

(משיחת ש"פ שלח תשל"ה)

לימודו עם רעהו וכו' הוא באופן ד„שנים שיושבין“ – כאמור, ללא הרגשת מעלת אחד הלומדים על חבירו³⁶;

ואזי „שכינה שרוי“, דהשכינה היא גילוי מלכותו של הקב"ה³⁷,

וכידוע³⁸: כאשר איש ישראל פועל בעצמו ביטול זה „עיי“, הוי מתפלל בשלומה של מלכות „כנ"ל) להיות בכחי „שנים שיושבין“, אזי „שכינה שרוי“ – מתגלית בחי' מלכותו של הקב"ה (מלכותא דרקיע) כפי שהיא מצד עצמה, ולא רק עיי התלבשות במלכותא דארעא, ועיי נפעלת שלימות היראה והביטול לאלקות כפי שהיא מצד הקב"ה³⁹.

ז. ע"פ כל הנ"ל יובנו גם לשון וסדר הפסוק⁴⁰ המובא במשנה „אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה'“

41) להעיר מהענין דהבאת שלום (תורה) בין אדם לחבירו (שנים שיושבין) ה"ז הקדמה ומביאה השלום בין איש (ת"ת, שלום) לאשתו (מלכות) – ונעשה שלומה של מלכות) – לקו"ת אמור לח, ב. ועוד.

42) רמב"ן בהקדמתו לפי עה"ת, ע"פ חז"ב פז, א. לקו"ת ר"פ מצורע ובכ"מ.

36) ראה מדרש שמואל הנ"ל הערה 31.
37) ראה בהנסמן לעיל הערה 19. תניא פנ"ב. ובכ"מ.
38) וראה תניא פ"ו.
39) ראה סידור עם דא"ח הערה לתיקון חצות.
40) מלאכי ג, טז.

